

Я досліджую світ
Господарська діяльність людей у зоні степу. Охорона природи
Розділ 3. Природа

Мета: формувати уявлення про господарську діяльність людей у зоні степів, заповідні території та охорону природи степів України; виробляти вміння порівнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, аналізувати й робити висновки, працювати з картою природних зон України; розвивати мислення, уяву; виховувати любов і бережне ставлення до природи України.

Обладнання: фізична карта України, карта природних зон України, таблиці.

Хід уроку

I. Організація класу до уроку.

II. Перевірка засвоєних знань, умінь і навичок учнів.

1. Фронтальне опитування.

- Знайдіть на карті природну зону степів України. Розкажіть про її розташування.
- Які форми земної поверхні переважають у степах?
- Які водойми є на території зони степів?
- Які ознаки пір року в зоні степів?
- Які рослини ростуть у степах? Як вони пристосувалися до виживання?
- Які тварини живуть у степах? Як вони пристосувалися до виживання?

III. Актуалізація знань учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

— Чи є природні умови зони степу сприятливими для господарської діяльності людини? Доведіть своє припущення. (*Відповіді учнів.*)

Наявність сприятливих погодних умов, корисних копалин, водойм та ґрунтів, багатий рослинний і тваринний світ зони степу визначили різні види господарської діяльності людини.

Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся, якою господарською діяльністю займаються люди в зоні степу. Ви також довідаєтеся, як люди використовують багатства степу та дбають про них. Ви продовжуватимете вчитися працювати з фізичною картою України та картою природних зон України.

Тема сьогоднішнього уроку: «Господарська діяльність людей в зоні степу. Охорона природи».

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь з елементами бесіди та практичної роботи з метою формування уявлення про природні багатства зони степу.

— Виконайте практичну роботу, запропоновану на с. 49 у підручнику.

У зоні степів є поклади кам'яного вугілля, залізної та марганцевої руд. Великими містами в зоні степу є Донецьк, Луганськ, Дніпро, Запоріжжя, Миколаїв, Херсон, Одеса, Сімферополь, Кропивницький.

Основні природні багатства степу в нашій країні — це корисні копалини й родючі чорноземи.

2. Розповідь з елементами бесіди з метою формування уявлення про господарську діяльність людей в зоні степу.

— Виконайте завдання, запропоноване на с. 49 у підручнику.

У зоні степу сприятливі умови для розвитку цілого ряду галузей промисловості та сільського господарства. Там багато підприємств з видобування кам'яного вугілля. Найбільше родовищ кам'яного вугілля зосереджено в Донецькій та Луганській областях.

— Пригадайте, яким способом видобувають кам'яне вугілля.

Вугілля залягає на значній глибині, тому для його видобування будують шахти.

— Розгляньте на малюнках (с. 49 у підручнику) вугледобувну шахту та процес видобування в ній кам'яного вугілля.

Завдяки наявності в зоні степу великих покладів залізної та марганцевої руд, зосереджених в основному в Дніпропетровській області, там розвинута металургійна промисловість.

На металургійних комбінатах із руди виплавляють чавун і сталь. У всіх великих містах зони степів працюють машинобудівні заводи, на яких виробляють станки, тепловози, кораблі, трактори, комбайни, автомобілі.

Завдяки наявності чорноземів у зоні степу займаються сільським господарством, зокрема землеробством.

— Пригадайте, чи всі умови, необхідні для росту й розвитку рослин, є в степу. Яких не вистачає?

У зоні степу велика кількість сонячного світла й тепла, що є сприятливим для росту й розвитку рослин. Проте на рослини негативно впливає нестача вологи. Щоб вони не загинули від посухи, поля зрошують.

У степовій зоні вирощують пшеницю, ячмінь, соняшник, кукурудзу, а на поливних землях — рис. Тільки в зоні степу, де багато світла й тепла, вирощують теплолюбні рослини.

— Розгляньте на малюнку (с. 50 у підручнику) та назвіть теплолюбні рослини, які вирощують у зоні степу.

Рослинність степу — добрий корм для свійських тварин. Тому тут утримують корів, свиней, овець. У водоймах розводять рибу та водоплавних птахів.

3. Розповідь з елементами бесіди з метою формування уявлення про шкоду, якої завдає природі зони степів господарська діяльність людини.

— Поміркуйте, якої шкоди природі зони степу завдає господарська діяльність людини. Розорювання степів, будівництво промислових підприємств, видобування корисних копалин, надмірне зривання лікарських рослин, полювання на диких тварин стало причиною забруднення водойм і повітря, зменшення кількості багатьох представників рослинного і тваринного світу степу.

Справжній степ можна побачити лише у заповідних ділянках, які перебувають під охороною держави. У заповідниках охороняють не тільки рідкісні рослини й тварин степу, а й ділянки нерозораного, так званого цілинного степу, яких ніколи не торкалася людина.

4. Розповідь з елементами бесіди та практичної роботи з метою формування уявлення про заповідники степової зони й природні об'єкти, які в них охороняють.

— Виконайте практичну роботу, запропоновану на с. 50 у підручнику.

Серед природних зон України зона степу зазнала найбільших змін від господарської діяльності людини. У зоні степів з метою охорони і збереження в

природному стані ділянок степу з його рослинним і тваринним світом, створено 7 природних заповідників, найбільшими з яких є: біосферний заповідник *Асканія-Нова*, природні заповідники *Український степовий*, *Луганський*.

Першим заповідником, створеним в Україні в 1898 році, був заповідник «*Асканія-Нова*» — одне із семи природних чудес України. Заповідник розташований у Херсонській області. Більшість його території вкрита типчаково-ковиловим степом. У заповіднику розводять тварин, завезених з інших країн, які вільно живуть на його території. Тут можна побачити оленів, буйволів, сайгаків, тарпанів, зебр, диких коней, зубрів, страусів. Тільки в цьому заповіднику можна побачити дрохву — одного з найбільших птахів України.

У заповідниках на території зони степу налічується понад 1000 видів рослин та 7000 видів тварин, серед яких багато рідкісних, занесених до Червоної книги України. — Виконайте завдання, запропоноване на с. 51 у підручнику.

Півонія тонколиста — багаторічна трав'яниста рослина до 50 см заввишки. Листки розчленовані на вузькі пластинки. Квітки великі, поодинокі, криваво-червоні. Цвіте у квітні-травні. Лікарська та декоративна рослина.

Косаріки тонкі — трав'яниста багаторічна рослина 35-85 см заввишки. Стебло прямостояче. Квітки фіолетові, зібрані в суцвіття китиця. Цвіте в травні-липні. Декоративна рослина.

Рябчик руський — багаторічна трав'яна рослина 20-60 см заввишки. Стебло пряме, від середини до верхівки вкрите дрібними листками. Квітки темно-пурпурові, зсередини жовтуваті. Лікарська та декоративна рослина.

Їжак вухатий — довжина тіла 13-23 см, вуха довгі (3-5 см завдовжки). Голки на спині до 2 см завдовжки, хутро знизу біляве, з боків і на голові сіро-рудувате, м'яке. Живиться комахами, ящірками, зміями.

Орел-могильник — великий птах, розмах крил якого сягає 2 м. Оперення темно-бурого кольору. На зиму відлітає у теплі краї. Гнізда влаштовує на верхівках дерев у лісосмугах. Живиться дрібними тваринами.

Дибка степова — комаха із видовженим тілом, зеленого кольору з жовтуватобілою поздовжньою облямівкою по боках. Вусики довгі, щетинкоподібні, трохи коротші за довжину тіла. Живиться комахами.

V. Закріплення знань, умінь і навичок учнів.

Робота в зошиті з друкованою основою (с. 24-25, завдання 1-3).

VI. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися на уроці?

VII. Домашнє завдання.

Опрацювати інформацію в підручнику на с. 49-51. Дати відповіді на запитання після тексту та підготувати повідомлення про один із заповідників зони степу (с. 25, завдання 4 у робочому зошиті).